

Startersgids voor Gimp

Hein van Dijk

Gimp (inmiddels versie 2.8) is een open source beeld- en fotobewerkingsprogramma dat zich kan meten met de beste op dit gebied.

Toch wordt Gimp, hoewel het gratis is, in Nederland nog weinig gebruikt.

Wellicht omdat er voor Gimp nog geen volledige Nederlandse handleiding is.

Er was zelfs voor starters geen korte handleiding voor Gimp 2.8 beschikbaar, tot nu!

Bent u starter en wilt u Gimp gaan gebruiken, dan hoop ik u over de drempel te helpen met deze korte handleiding. Daarin komen vooral zaken aan de orde die u niet gemakkelijk zelf kunt ontdekken of waarbij u de mist in kunt gaan, terwijl u ze, naar mijn ervaring, ten minste moet kennen om redelijk vlot met Gimp te kunnen omgaan.

Resolutie, canvasgrootte en lagen.

Houd rekening met het aantal pixels in de hoogte en de breedte van de foto's of de lege, nieuwe afbeelding die u gaat bewerken en met de eisen waaraan het eindproduct moet voldoen. Dat laatste is soms lastig, er heerst hier een kleine babylonische spraakverwarring. Wilt u het fijne ervan weten, zoek dan op de Engelse en de Nederlandse Wikipedia naar resolutie, dpi, dots per inch, ppi, display resolution, pixel density. Zie ook: www.dpiphotography.com/dpi2.htm. Gimp spreekt bij resolutie van afbeeldingsgrootte, en bij afdrukresolutie alleen van ppi, pixels per inch. Een inch = 2,54 cm. Anderen gebruiken dpi, of ppi en dpi door elkaar. Standaard zijn de ppi in de hoogte en breedte gelijk aan elkaar. Voor standaard drukwerk, zoals de SoftwareBus, is de maximum waarde 300 dpi (hogere waarden hebben geen zichtbaar effect meer, en verhogen alleen de bestandsgrootte. Uit kwaliteitsoogpunt accepteert de redactie (en de drukker) geen lagere waarde dan 175 dpi. Let bij foto's op de hoogte/breedte-verhouding, anders kan een deel van de foto wegvallen. Wenst u een kwaliteit van minimaal 254 dpi (= 100 dots per cm) voor een foto van 10 bij 15 cm dan heeft u minimaal 1000 x 1500 pixels nodig. Aanpassing van de afdrukresolutie kan via Afbeelding > Afdrukresolutie. U ziet dan wat de afmetingen worden. Let er ook op dat de lange zijde correspondeert met de horizontale as van Gimp, draai anders de afbeelding 90 graden voordat u hem inlevert bij de fotocentrale. (Soms gebeurt het draaien daar automatisch.) Let op de grootte van het canvas. Dat wordt na openen van een foto of blanco afbeelding automatisch gemaakt en is te zien als u alle lagen onzichtbaar maakt door op de oogjes te klikken. Het canvas bepaalt, na exporteren (zie volgende alinea), de grootte van de afbeelding. De canvasgrootte kunt u aanpassen in het menu 'Afbeelding'. Op het canvas liggen een of meer lagen. Dat zijn foto's, zelfgemaakte afbeeldingen, teksten, blanco- en zwevende lagen. Op zwevende lagen ga ik verder niet in, behalve dat u die vroeg of laat aan een laag moet verankeren met de 'Anker'-knop. Bij het eindresultaat hebben lagen alleen zin als bovenliggende lagen deels transparant zijn.

Opslaan en exporteren

Bij opslaan (als) wordt de afbeelding als xcf-bestand opgeslagen. Eventuele lagen, kanalen en paden worden bewaard, niet de geschiedenis. Sla uw werk regelmatig op en bewaar het xcf-bestand. Voor een bruikbare afbeelding in bijvoorbeeld jpeg-, gif- of png-formaat moet u 'exporteren' kiezen. Elk formaat heeft zijn voor- en nadelen. U kunt ook

kieszen voor 'bestand overschrijven' (i.p.v. bestand staat er de naam ervan), waarbij u wel uw origineel kwijt bent, tenzij u dat tevoren heeft veiliggesteld. Na exporteren kunt u verdergaan met uw xcf-bestand.

Maak een plan en loop de stappen eerst snel langs.

Als u bijvoorbeeld een octopus uit een foto wilt knippen en in een andere foto plakken, dan is het selecteren het meeste werk. Oefen dan eerst het hele project met een grof geselecteerde octopus tot en met het geëxporteerde eindresultaat. Stel aan de hand van deze oefening een plan op (vooral volgorde). Mogelijk moet u op zeker moment de grootte of de belichting van de octopus aanpassen. Voer dat plan eventueel eerst met een grove selectie uit. Let bij dit alles op de info die vaak verschijnt als u de cursor (pijl) boven een knop laat zweven. Ga eventueel ook te rade bij het (Engelstalige) 'Help'-menu en zeker ook Context-help. Foto's verbeteren (Enhancing photographs; Engelse tekst) vindt u bij Help in Hoofdstuk 9. Zie ook SoftwareBus 2015/1 pag. 6.

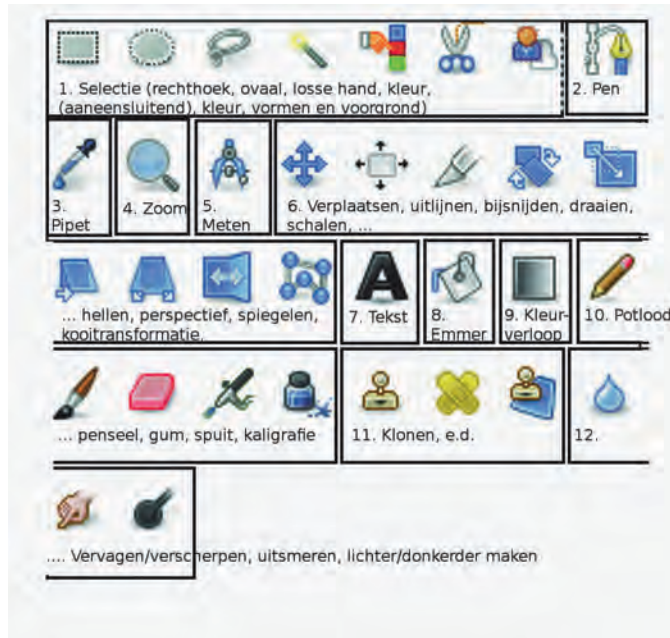
U kunt de stappen nog eens nalopen met het herhaaldelijk gebruik van Ctrl+Z (ongedaan maken) en Ctrl+Y (herstellen). Ctrl+Z is handig omdat u daarmee snel kunt proberen wat uw gereedschap doet. In het rechtervenster (Dialogen) zit ook een tabblad Bewerkingsgeschiedenis (zie volgende alinea). Een handig hulpmiddel is de plugin 'save for web' voor het opslaan van bestanden die bedoeld zijn voor gebruik op internet of beeldscherm.

Het dialogvenster

Bovenin het rechtervenster bevinden zich vier tabbladen. Bij opstart staat het lagen-tabblad voor. In het witte vlak komen de lagen. De actieve laag is gekleurd. Bij rechtsklikken onder de lagen verschijnt een menu. Dit gaat meestal over de actieve laag. Dus 'Laag dupliceren' betekent 'Actieve laag dupliceren'. Het meest rechtse tabblad toont de bewerkingsgeschiedenis. Door op een bewerking te klikken worden de latere bewerkingen ongedaan gemaakt. Door vervolgens op de laatste bewerking te klikken herstelt u ze weer.

Gereedschapskist (Toolbox)

In het linkervenster staan de gereedschappen (tools; zie afbeelding). Daaronder worden de voorgrond- en achtergrondkleuren weergegeven. Bij sommige tools kunt u kiezen tussen voorgrond- en achtergrondkleur. U kunt ze verwisselen door op de dubbele pijl te klikken. Door op de rechthoeken te klikken kunt u de kleur veranderen. Dat kan bijvoorbeeld door een kleur uit de 'regenboogbalk' te kiezen en daarna ergens in de grote rechthoek te klikken. Door links onder de rechthoeken te klikken herstelt u de standaardwaarden, zwart/wit weer. Onder de 'gereedschapskist' staan de opties van het geselecteerde gereedschap. Controleer altijd hoe ze ingesteld zijn. De tools zijn als volgt gegroepeerd:

1. Zes selectiegereedschappen. De belangrijkste optie is de modus 'Oude selectie vervangen', 'Nieuwe selectie toevoegen', etc. In het menu 'Selecteren' staat ook nog 'Snelmasker toevoegen', niet te verwarren met het laagmasker. Dit snelmasker is handig voor het met het penseel (of het potlood) bijwerken van de selectie. Als het penseel wit verft wordt de selectie uitgebreid, als het zwart verft wordt hij kleiner. Na uitzetten van het masker verschijnt de selectie (weer). Verder staat in het menu 'Selecteren' ook nog 'Selectie naar kanaal'. Daarmee kan de selectie worden opgeslagen. Als u een selectie heeft gemaakt, gaat ander gereedschap er vaak standaard van uit dat u alleen de selectie (in de actieve laag!) wilt bewerken. Als u alles om de selectie transparant wilt maken, kunt u in het rechtervenster rechtsklikken op de laag en kiezen voor 'Laagmasker toevoegen' > Selection. Als u juist de selectie wilt weggooien dan keert u de selectie eerst om (Selecteren > Inverteren).
2. De pen: om paden mee te maken. Die paden zijn niet te zien op de afbeelding, het zijn hulpmiddelen. U kunt o.a. omzetten in selecties (en omgekeerd) of zichtbare lijnen. 'Pen' is een verwarrende benaming, in het Engels heet dit gereedschap 'Paths tool'. Als beginner zult u de pen niet snel nodig hebben.
3. Pipet om een kleur te selecteren uit de afbeelding. Standaard is dit de actieve laag, tenzij 'samengevoegd monstere' is aangevinkt. De toelichting die bij de cursor verschijnt bij 'Monstergemiddelde' hoort bij 'samengevoegd monstere' te staan (foutje).
4. Vergrootglas. Zoomen kan ook met het scroll-wiel terwijl u de Ctrl-toets indrukt; en met plus- en min-toetsen.

5. Passer om afstanden en hoeken te meten.
6. Hierna komen verplaatsen, uitlijnen, bijsnijden, draaien, schalen, hellen, perspectief veranderen, spiegelen en kooitransformatie (vervormen). Bij groter schalen wordt de foto onscherp en een deel van de afbeelding kan buiten het canvas komen; pas het canvas desgewenst aan.
7. Tekst. Als u dit selecteert dan moet u daarna eerst het veld aangeven waarin de tekst hoort te komen door in de afbeelding te klikken en te slepen. Dat veld kunt u later groter maken door de rechter- of ondergrens te verslepen. Verplaatsen kan door de linker- of bovengrens te verslepen, of de hele laag te verslepen met de betreffende tool. Zodra u in het veld gaat typen wordt een nieuwe laag aangemaakt. Dat gebeurt ook als u een nieuwe tekst aanmaakt. Met de tool 'Selecteren op kleur' kunt u de tekst selecteren en er allerlei effecten op los laten. Via Bestand > Aanmaken > Logo's kunt u gemakkelijker fraaie tekst maken. Voeg een mooie foto toe via Bestand > Openen als lagen. Pas vervolgens het canvas aan via Afbeelding > 'Canvas laten passen op lagen'.

8. Emmer. Een selectie of kleur vervangen door een andere kleur.
9. Kleurverloop. Een selectie, (laag)masker of hele laag vervangen door een kleurverloop, bijvoorbeeld van voorgrondkleur naar achtergrondkleur.
10. Potlood, penseel, gum, verfspuit en inktpot. Tussen de vooraf ingestelde opties van potlood, penseel en verfspuit bestaan weinig verschillen, maar u kunt ze verschillend instellen. U kunt het penseel, e.d. ovaalvormig maken met Aspect Ratio en de hoek van de ovaal met Angle. De standaardopties van de gum laten ook weinig verschil zien, behalve dat de achtergrondkleur is geselecteerd. De gum brengt dan ook als een penseel of potlood de achtergrondkleur aan. De inktpot is voor kalligrafie en alleen van nut als u dat metier beheerst.
11. Klonen, repareren en perspectief klonen. Hiermee kunt u een klein gebied naar een of meer andere plaatsen kopiëren. U monstert door de Ctrl-toets ingedrukt te houden terwijl u klikt op een plaats in de afbeelding. De opties zijn bijna hetzelfde als voor het penseel. Repareren is hetzelfde als klonen, maar de kleur wordt enigszins aangepast aan de nieuwe omgeving. Dit is handig bij het wegwerken van onregelmatigheden op de huid. Bij perspectief klonen wordt de kloon gecorrigeerd voor het handmatig aangegeven perspectief. Een bloem vooraan in de wei kunt u zo verkleint klonen naar achter in de wei. Handig als u daar een lelijk voorwerp wilt laten verdwijnen.
12. Vervagen/verscherpen, smeren en doordrukken. Ook hierbij zijn de opties weer deels hetzelfde als bij de penseel. Via het menu 'Voorkeuren' kunt u tools toevoegen aan de kist, ook kleurgereedschap uit het menu 'Kleuren'. Als u 'Helderheid/Contrast' toevoegt kunt u onder- en overbelichte foto's gemakkelijk verbeteren. Eventueel kunt u weinig gebruikte tools, zoals de pen, de passer en de inktpot, verwijderen. Ze blijven in het menu 'Gereedschap'.

Wat kan er nog fout gaan?

Veel! Maar oefening baart kunst. En u krijgt Gimp snel onder de knie als u planmatig werkt en goed op de volgende punten let. (Ze corresponderen met de cijfers in 2):

1. Welk gereedschap is geselecteerd?
2. Welke voorgrond- en achtergrondkleur?

3. Welke gereedschapsopties zijn geselecteerd? Bij selecties vooral letten op de modus. In 3 kunt u zien dat u kunt kiezen uit: a) Eventueel eerdere selectie vervangen, b) toevoegen, c) overlappend gedeelte verwijderen van eerdere selectie en, als laatste, d) overlappend gedeelte selecteren
4. Welke tekst staat rechtsonder de afbeelding? Hier staan vaak aanwijzingen of waarschuwingen.
5. Welke laag is actief? Deze laag is in het rechtervenster (donker) gekleurd. Klik op rechtergedeelte van een laag om die actief te maken. Let op: bij bepaalde handelingen kan Gimp automatisch een andere laag selecteren. Bijvoorbeeld: Als men een actieve laag wil verplaatsen die gedeeltelijk transparant is en de optie 'Kies een laag of hulplijn' is geselecteerd en men klikt op dat transparante gedeelte, dan wordt de onderliggende laag actief en wordt die verplaatst. Als u een laagmasker gebruikt, let er dan op of de laag of het masker actief is. Als men een selectie maakt gaat Gimp er vaak van uit dat de bewerkingen alleen daarvoor bedoeld zijn. Buiten de selectie gebeurt er dan niets.
6. Welke lagen zijn gekoppeld? Als een van de gekoppelde lagen actief is worden bepaalde bewerkingen op al die lagen toegepast.
7. Welke lagen zijn zichtbaar? Klik geheel links op de laag in het rechtervenster (op het oog) om zichtbaarheid in of uit te schakelen.
8. Let op de tekens die staan bij de cursor als u die over de afbeelding beweegt. Het bordje 'Verboden te parkeren' betekent dat het gereedschap daar niet werkt. Bijvoorbeeld, als men de emmer buiten de actieve laag beweegt, is dat verkeersbord te zien. Bij het voorbeeld in punt 9 komen bij de cursor een plus-, min- of doorsnedeteken te staan.
9. Let op lagen die buiten het canvas steken.

Behalve wanneer u tekst invoert, doen de meeste toetsen dienst als sneltoetsen. Gimp reageert 'raar' als u dat niet in de gaten heeft. Sneltoetsen zijn handig als u veel met Gimp werkt, bijvoorbeeld bij 'Selecteren' veranderen de Shift- en Ctrl-toetsen de opties (modus) naar optellen (Shift), aftrekken (Ctrl) en doorsnede (Shift+Ctrl).

Tips

1. Ga naar het menu vensters en vink 'Enkele venstermodus' aan. Dit maakt Gimp veel overzichtelijker.
2. Ga niet met uw neus naar het scherm als u een detail wilt zien, maar zoom in, bijvoorbeeld met Ctrl+scrollwiel. Met het scrollwiel kunt u vervolgens navigeren - Shifttoets voor horizontaal. Dit kan ook met de navigatieknop rechtsonder.

3. Laat de cursor (het pijltje) even boven een veld, menu of pictogram zweven. U krijgt dan vaak uitleg te zien.
4. Als u meerdere foto's wilt combineren open dan eerst de grootste of belangrijkste.
5. Wees erop bedacht dat in Gimp hier en daar verwarrende en foutieve teksten en vertaling zitten. Zo heeft het VanGoghfilter niets met Van Gogh te maken. Het functioneert ook niet goed. 'Selectie tonen' in het menu 'Selecteren' betekent: Selecteer hele laag; Voor 'Selectie tonen' moet u in het menu 'Beeld' zijn. 'Openen in lagen' betekent doorgaans: De geïmporteerde foto als een laag aan het huidige project toevoegen. Met 'Selectie' wordt soms de lijn die de selectie aangeeft bedoeld, bijvoorbeeld 'Selectie naar pad'. Zie ook Pen bij de alinea: Gereedschapskist.
6. Soms kan de gestippelde (stilstaande) lijn die de omtrek van de actieve laag aangeeft, van pas komen. In 2 valt de actieve (zwarte) laag grotendeels buiten het canvas en is daar dus niet zichtbaar. Een klein gedeelte wordt bedekt door een bovenliggende (witte) laag. Het deel van het canvas dat zichtbaar is, wordt bij dit project in een foto wit.
7. Begin pas aan filters als u Gimp enigszins onder de knie hebt.
8. Bezoek www.cursusgimp.nl. Uitstekende demo-video's! En www.dutchgimpers.nl
9. In de SoftwareBus zijn diverse artikelen over Gimp verschenen, bijvoorbeeld in 2015/1. Op www.compusers.nl staan enkele mini-cursussen (oudere versies van Gimp).
10. Bij www.gratiscursus.be/GIMP/ vindt u een handleiding voor versie 2.6 van Gimp. Idem bij members: home.nl/m.weisbeek/gimp/oudje/beginners/index.html. Voor versie 2.2: users.telenet.be/kdr/DHTML/the_gimp/de_gimp.htm. Deze handleidingen kunnen voor sommige vragen nuttig zijn, maar let erop dat de informatie verouderd kan zijn (bijvoorbeeld: Opslaan als, tekst invoegen, laaggroepen en enkel-venstermodus).
11. De Consumentenbond heeft een boek over Gimp 2.6 uitgegeven met de titel: Foto's bewerken: stap voor stap.
12. Als u het Engels machtig bent en naar voorbeelden met handleiding of demo-video zoekt, vertaal dan eerst uw zoektermen in het Engels en zoek dan in combinatie met 'Gimp'. Bijvoorbeeld: gimp christmas-card. Of: gimp starwars lightsaber (van bezemsteel 'lichtzwaard' maken). Of: Gimp clouds lightning. Dit werkt natuurlijk ook in andere talen. Bijvoorbeeld: gimp feuer (feuer(D)=feu(FR)=vuur(NL)). Enkele ander vertalingen zijn: hue=tint; jitter=onregelmatigheid; enhancing photographs=foto's verbeteren'; desaturate=desatureren; convert colors to gray scale=kleuren omzetten naar grijs-tinten; underexposed=onderbelicht; opacity=opaciteit=dekking: een maat voor de lichtdoorlatendheid/transparantie van een laag of bewerking; full (100%) opacity=volledige dekking.

